

Uglješa Rajčević

BEOGRADSKI JEVREJI I NJIHOVO DRUŠTVO "ŠOHARE TUŠIJA"

O beogradskim Jevrejima među kojima su mnogi bili dugogodišnji žitelji Srbije, a mnogi od njih i srpski državljani, malo je pisano. Poznato je da su ovdašnji Jevreji bili dobro organizovani i da 1866. godine njihova Opština u Beogradu ima svoj statut i pravila. Opština je menjala naziv, ali nam je najpoznatija, najduže opstala, kao *Crkveno-školska jevrejska opština u Beogradu*. Počevši od 1885. godine ova jevrejska zajednica pokušava da u Beogradu uspostavi, uz zvaničnu saglasnost srpskih vlasti, unutrašnju samoupravu. Stvari se ne odvijaju onako kako bi ovdašnji Jevreji to želeli, na njihove molbe se dugo ne odgovara i donošenje rešenja se odugovlači, ali su oni uporni i strpljivi. Kao dokaz ovo tvrdnji poslužiće nam prepiska između Jevrejske opštine, Ministarstva prosvete i Uprave varoši Beograda. Jevrejska opština 18. jula 1885. godine šalje Ministarstvu prosvete, Crkvenom odeljenju, molbu da Statut opštine, koji je priložila uz molbu, Ministarstvo odobri i potvrdi.¹ Ministarstvo prosvete, u septembru iste godine, šalje Upravi varoši Beograda pomenuta pravila s molbom da Uprava, "po razmotrenju ovih pravila podnese svoje i ovdašnje opštine mišljenje odnosno istih". Odgovor nije stizao. Na intervenciju upornih i zainteresovanih Jevreja, žitelja Beograda, Ministar opominje Upravu varoši Beograda, ovog puta posle pune tri godine.

Ministar piše:

"Upravi varoši Beograda
CBr. 858.
22. Juna 1888.
Beograd

Preporučujem toj Upravi da mi što skorije odgovori na akt ovog Ministarstva od 5. Septembra 1885.g. CBr. 1050., i da mi prilog tog akta vrati."²

Svi su izgledi da se stvari nisu odvijale brzo i po želji beogradskih Jevreja ove Crkvene opštine, jer se prepiska, urgencije i molbe protežu i kroz sledeće dve-tri godine. To, međutim, nije bila smetnja, još manje prepreka, za živu aktivnost Jevreja u okviru *Crkveno-školske jevrejske opštine u Beogradu*.

1 Arhiv Srbije, građa Ministarstva prosvete i crkvenih dela, 1892, kutija 3226.

2 Isto, pod 1.

UGLJEŠA RAJČEVIĆ

Predmet našeg interesovanja je upravo rad Udruženja "Šohare tušija" (Pregaoci za unapređenje), koje je nastalo u okviru Opštine. Pravila ovog Udruženja, doneta 12. oktobra 1887. godine, sačuvana su u arhivi Ministarstva prosvete, Crkvenom odeljenju,³ i pošto regulišu izuzetno značajno pitanje obrazovanja jevrejske mladeži u Beogradu, posvetićemo im dužu pažnju.

*Удруженіе
"Шохаре Тушія",
установленна 1887 г. въ
г. Београдѣ.*

Pravila društva "Šohare Tušija"

Pravila društva "Šohare tušija", ustanovljena 1887. godine u Beogradu, po svemu sudeći nisu štampana. Iz rukopisa zaključujemo da Pravila sadrže 8 poglavlja, 29 članova. Iako ćemo Pravila doneti u prilogu ovog članka, prokomentarišaćemo najvažnije odredbe, odnosno smernice Društva. Poglavlje II, član 2.:

"Celj je društva: ustanovljenje Seminarije u Beogradu, radi rasprostiranja jevrejske religije i drugog svetskog znanja, između jevrejske mladeži ovd. crkv. školske jevr. opštine."

Poglavlje IV, član 5.:

"Članovi društveni mogu biti lica bez razlike pola, pa bili ili ne stanovnici varoši Beograda. Svi imaju jedna i ista prava, sem što ženski pol nema prava ni birati ni biti izabran za časnika."

Poglavlje VII, članovi od 12. do 27. razrađuju no što je nagovešteno u Poglavlju II, članu 2. Donosimo ga u celini:

3 Sačuvan je original i prepis Pravila. Kasnije su učinjene izvesne ispravke u pomenutim Pravilima. Isto pod 1.

BEOGRADSKI JEVREJI I NJIHOVO DRUŠTVO "ŠOHARE TUŠIJA"

VII. Celj Seminarije

Čl. 12.

U Seminariji ima se vaspitavati mladež koja pokazuje dar, da će u potonje vreme biti dobri: činovnici, sveštenici, nastavnici, šahteri i t.d. pri crkv. škol. jevr. opštini.

Čl. 13.

Seminarija će imati dva odeljka, jedan za teoriju, drugi za praksu.

U prvom odeljku izučavaće se "Tora" - jevrejska religija, sa ostalom nužnom naukom koja je potrebna svakome, pa da bude humanitaran čovek i dobar Jevrejin.

U drugom odeljku izučavaće se predmeti kojima je koji od učenika naklonjeniji, tako: koji bi htelo da se spremi za nastavnika, dužan je pored ostalog i da izučava pedagogiju; za sveštenika da izučava pravila bogoslužnja i crkveno pevanje (ovo poslednje u pevačkom društvu); za šahtera sva pravila koja se odnose na klanje po pravilima jevrejske vere, zajedno sa praktikom.

Čl. 14.

Učenici koji se prijave za Seminariju dužni su pokazati da su svršili 4. razreda srpskih i 4. razr. osnovnih jevr. škola.

Čl. 15.

Prvi odeljak u Seminariji traje 3. i drugi 2. godine, svega 5. godina.

Čl. 16.

U prvi odeljak primaju se učenici sa dobrom kondicijom i dobrim talentom, koji će izučavati nužne predmete.

Čl. 17.

Imućni učenici koji bi hteli u tu školu stupiti, dužni su plaćati izvesnu cifru na ime školarine koju će odrediti odbor sa odobrenjem Skupa crkv. škol. jevr. opštine. Odbor može da oslobodi toga plaćanja kakvo lice, sa znanjem Skupa, da oboje to nade za shodno.

Čl. 18.

U Seminariji primaće se učenici i iz drugih varoši, u kom slučaju plaćaju udvojenju cifru koja bude za učenike crkv. školske jevr. opštine.

Čl. 19.

Učenici koji bi se spremali da svrše Seminariju u nameri da stupe u službu pri crkv. škol. jevr. opštini, kao: nastavnici, sveštenici, šahteri i t.d. a budu sirotnog stanja primaće od društva blagodjejanije - potrebne školske knjige i ostalo, i u novcu, prema novčanom stanju društvenom.

Čl. 20.

Seminarija potpada pod nadzor Rabinera, Odbora društvenog i Skupa crkv. škol. jevr. opštine, koji je u isto vreme i nadležan da odobrava raspored školskih predmeta.

UGLJEŠA RAJČEVIĆ

Rabiner ne sme ni u kom slučaju ukinuti časove ni ostalih predmeta svetskog obrazovanja u Seminariji, niti članovi društva mogu zahtevati da se ukinu časovi iz religije. Čl. 20. pod a. Prednji Čl. 20 ne može se ni u kom slučaju izmeniti.

Čl. 21.

Bogoslovska predavanja - religija - isključivo će biti pod nadzorom Rabinera.

Čl. 22.

Direktor osnovnih jevrejskih škola, koji je u isto vreme i Rabiner crkv. škol. jevr. opštine, biće direktor Seminarije. On imenuje nastavnike za religiju sa znanjem i odobrenjem odbora i Skupa crkv. škol. jevr. opštine; on sprema raspored školskih časova; drži ispite nad učenicima i daje im ocene.

Učenici koji bi se spremali za šahtera, dužni su to i praktično izučavati kod jednog od šahtera od koga će dobiti uveru o sposobnosti, na osnovu oboje, dobiće "dekret" od Rabinera crkv. škol. jevr. opštine.

Čl. 23.

U slučaju da direktor osnovnih jevrejskih škola ne bude u isto vreme i Rabiner, onda će nadzor nad bogoslovskim predavanjima - religijom - voditi Rabiner crkv. škol. jevr. opštine ili njegov zastupnik.

Čl. 24.

Direktor je dužan u početku svake školske godine izraditi raspored školskih predavanja i podneti ga na odobrenje odboru, a ovaj Skupu crkv. škol. jevrejske opštine.

Čl. 25.

Direktor je dužan da vodi nadzor o uspehu i vladanju učenika.

Čl. 26.

Učenik koji bude više puta opominat za slab uspeh u nauci i hrdjavo vladanje, i ne bude se popravio, biće odušten iz Seminarije na osnovu direktorovog predloga i odobrenja Odbora.

Čl. 27.

Učenici koji su svršili Seminariju kao društveni blagodajanci, dužni su služiti pri crkv. školskoj jevrejskoj opštini - kao nastavnici, sveštenici i šahteri, 3. godine dana a sa platom koja im bude određena od strane Skupa crkv. školske jevr. opštine."

Završne odredbe Pravila čine još dva člana, ukupno 29. Pravila su potpisali u ime Odbora: Moša R. Farhi, Moša S. De Majo, Jakov Mevorah, Josif B. Hajim, Edija Buli...

UGLJEŠA RAJČEVIĆ

Iz Pravila se može zaključiti da to nije bila škola u kojoj su se izučavale samo teološke nauke, spremali se učenici za sveštenička zvanja, već i za nastavnike, činovnike... Opština je, po svemu sudeći, bila dobro materijalno obezbeđena jer je nudila materijalnu potporu svim učenicima, ukoliko im je takva pomoć bila potrebna. Takođe je pažnje vredna i činjenica da je škola bila otvorena i za mladež iz unutrašnjosti Srbije.

Osnivači Škole i sastavljači Pravila Društva "Šohare tušija" nisu propustili da se obezbede i obavežu stipendiste - svršene učenike Seminarije da, po završetku školovanja, tri godine odsluže u službi Crkveno-školske jevrejske opštine u Beogradu.

Zahvaljujući odredbi Uprave varoši Beograda, kada je overavala Pravila i naložila Jevrejskoj opštini da saglasnost za osnivanje i rad Seminarije traži od ministra prosvete, sačuvan je u arhivi Ministarstva prosvete i Program jevrejskog seminarija.⁵ Iz njega ćemo preuzeti samo uvodne odredbe, a kompletan Program donosimo kao prilog. U uvodnim odredbama rečeno je dosta toga o cilju koji su imali pred sobom osnivači Društva i Seminarije, ali i o patriotskim osećanjima Jevreja prema zemlji koja im je pružila gostoprimstvo. U Programu se kaže:

"Jevrejske opštine kako u Beogradu tako i u unutrašnjosti Srbije odavno su osećale potrebu da se verozakonska nastava i druge duhovne funkcije u njihovom krugu povere domaćim snagama. A osobito se kao veliko zlo smatralo što su u najviše slučajeva verozakonsku nauku u jevrejskoj školi predavali stranci, koji su srpskom jeziku nevični, i to s toga, jer se među srpskim Jevrejima nije našlo takvih, koji bi imali dovoljnu kvalifikaciju za taj poziv. Oni, koji bi se i hteli spremati za to, nisu imali prilike da u Srbiji zadobiju potrebno stručno izobraženje. Za verozakonsku nastavu iziskuje se temeljito poznavanje staro-jevrejskog jezika i literature. A to su znanja, koja se mogu postići jedino mnogogodišnjim študiranjem pod brižnom i mudrom upravom.

Isti je slučaj i sa ostalim duhovnim funkcijama. Da se danas ukaže u jednoj sinagozi potreba za jednim kantorom, morali bi se opet obratiti inostranstvu; stanje jedno koje niti je pohvalno niti prirodno.

S toga je naša opština smatrala kao rodoljubivo delo, ako se tome zlu doskoči. To se moglo postići samo time, da se u našoj opštini stvori zavod jedan, u kome bi se jevrejska deca mogla potpuno izobražavati kako u bogoslovskim tako i u svetskim naukama, kako bi oni članovi naše opštine, koji bi se hteli posvetiti nekom duhovnom pozivu, prisvojili sebi ne samo opširno znanje u jevrejskoj teologiji nego još i dovoljno svetsko izobraženje, kao što duh modernog vremena iziskuje. *Oni treba da ovladaju ujedno potpuno srpskim jezikom, da budu dobri pedagozi i teolozi i da sjedinjuju istinsku pobožnost sa iskrenim patriotizmom za našu ljubljenu otačbinu*" (podvukao U. R.).

Osvrt na rad Seminarije završićemo citiranjem Programa Seminarija za školsku 1889/90. godinu. Nastava je bila podeljena na I. Jevrejske predmete i II. Srpske predmete. U prvom delu bilo je predviđeno izučavanje Biblije, jevrejske gramatike, Talmuda, jevrejske istorije i zemljopisa Palestine, svega 17 časova nedeljno. Drugi deo predviđao je izučavanje srpske gramatike - nauke o rečenicama, srpske istorije za zemljopisom, nemački jezik, i račun, svega 18 časova nedeljno, ukupno 35 časova. Program je potpisao direktor Seminara dr

5 Isto, pod 1.

BEOGRADSKI JEVIJE I NJIHOVO DRUŠTVO "ŠOHARE TUŠIJA"

S. Bernfeld, 17. jula 1889. godine. Da li je i kako zaživela Seminarija Crkveno-školske jevrejske opštine u Beogradu, teško je reći u nedostatku valjanih, pisanih tragova. U svakom slučaju, Jevreji - roditelji, koji su imali mogućnosti su se trudili da svojoj deci obezbede obrazovanje u Seminariji ili nekoj drugoj, srpskoj školi. Na to ukazuje i dokument kojim završavamo ovaj članak.

U međuvremenu, pre nego što je Seminarija mogla i da izvede prvu generaciju učenika, grupa roditelja, preko Skupa crkveno-školske jevrejske opštine u Beogradu, podnosi molbu Ministarstvu prosvete: da nekoliko mladića, Jevreja bude primljeno na redovno školovanje u srpsku gimnaziju. U molbi se, između ostalog, kaže:

"Nekoliko mladića koji se spremaju za buduće zvaničnike u ovoj Opštini, učili su se u religioznoj školi jevrejskoj i uz to slušali su i predavanja iz drugih nužnih predmeta, kao iz srpskog i nemačkog jezika, zemljopisa, računa i dr.

Po opštoj želji građana preovladalo je mišljenje, da bi isti mladići - njih šestorica - trebali da produže svoje studije u gimnaziji".⁶

Da li je Ministarstvo uvažilo molbu Jevrejske opštine, teško je reći. Ipak, prelistavajući Spomenicu Prve beogradske gimnazije "Moša Pijade", 1839-1989, zaključićemo da su u poslednjoj deceniji prošlog veka u ovoj Gimnaziji završili školovanje i pojedini Jevreji. Od školske 1896/97. godine pa nadalje, iz Prve gimnazije izašli su: Juda Davičo, Menahem Ruso, Šemaja Demajo, Bukus Alkalaj, Jakov Ovadija, Moša Alkalaj, Isak Alkalaj, Haim Ruso i drugi.⁷ Dužni smo da napomenemo, da u ovoj Gimnaziji, dve decenije pre perioda kome mi poklanjamo pažnju, školovanje završavaju i prvi Jevreji, njeni učenici.

PRILOZI

PRAVILA DRUŠTVA "ŠOHARE TUŠIJA" USTANOVLJENA 1887. GODINE U BEOGRADU

I. Naziv društva.

Čl. 1.

Društvo nosi naziv "Šohare tušija" ili pregaoci za unapređenje.

II. Cilj društveni.

Čl. 2.

Cilj je društva: ustanovljenje Seminarije u Beogradu, radi rasprostiranja jevrejske religije i drugog svetskog znanja, između jevrejske mladeži ovd. crkv. školske jevr. opštine.

⁶ Akt Skupa Crkveno-školske jevrejske opštine u Beogradu od 22. oktobra 1890. god. Isto, pod 1.

⁷ Sto pedeset godina Prve beogradske gimnazije "Moša Pijade", Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1989, str. 437-439.

III. Imovina društvena

Čl. 3.

Imovina društvena sastoji se:

- 1., Iz godišnjeg uloga članova;
- 2., Iz raznih poklona;
- 3., Od davanja zabava u korist kase;
- 4., Iz rezervnog fonda.

IV. Članovi društva.

Čl. 4.

Članovi društva jesu:

- 1., Utemeljači;
- 2., Ulagači;
- 3., Počasni;

Prema tome:

- a) Članovi utemeljači jesu ona lica koja pri upisu u članstvo, polože društvenoj kasi odjednom 1000 dinara, pored uloga godišnjeg koji ne može biti manji od 6 dinara.
- b) Članovi ulagači jesu ona lica, koja godišnje daju društvenoj kasi najmanje 6 dinara.
- c) Članovi počasni jesu ona lica, koja su svojim humanitarnim delima i zauzumljivošću za jevrejstvo u opšte, stekla opšte priznanje i poštovanje za njihov rad.
Njih imenuje samo društvo.

Imena članova utemeljača biće urezana u jednoj tabli, koja će biti prikovana u zgradi Seminarije, radi večite uspomene. U slučaju smrti članova utemeljača, imena ovih biće uvedena u društvenom registru i svake godine u svoje vreme, davaće im se parastos za pokoj duše - na kome imaju prisustvovati svi nastavnici i učenici Seminarije. Rabineru je tada u dužnosti da učini pomen.

Između članova utemeljača uvrstiće se i ona lica, koja posle svoje smrti zaveštaju društvenoj kasi 1200 dinara a pritom bili članovi ulagači. No, ako takovi nisu bili, a zaveštaju 1500 dinara posle smrti, uvrstiće se u red članova utemeljača. Ove sume mogu dati i srodnici umrlog, da se isti uvrsti u red pomenutih članova, i ako umrli nije dotičnu sumu zaveštao toj celji.

Čl. 5.

Članovi društveni mogu biti lica bez razlike pola, pa bili ili ne stanovnici varoši Beograda. Svi imaju jedna i ista prava, sem što ženski pol nema prava ni birati ni biti izabran za časnika.

V. Administracija

Čl. 6.

Administraciju vodi društveni odbor koji se sastoji iz sedam lica i to: 1. predsednika, 1. blagajnika i 5. članova. Oni se biraju na godišnjem glavnom skupu, koji se ima održati svake godine u mesecu "Tišri-u" - Septembru.

U slučaju ukazane potrebe, glavni Skup može se sazvati pre roka, kad 5. članova odbora ili jedna trećina društvenih članova, to zahteva.

BEOGRADSKI JEVREJI I NJIHOVO DRUŠTVO "ŠOHARE TUŠIJA"

Odbor bira između sebe predsednika i blagajnika. Predsednik imenuje sebi zastupnika u slučaju potrebe sa naznačenjem, do kog će ga vremena zastupati, - i jednoga delovođu.

Zastupnik ima ista prava i dužnosti, koja i predsednik.

Čl. 7.

Odbor drži svoje sednice jedan-put mesečno. Odluke njegove punovažne su: kad za njih ima najmanje 4. glasa. U slučaju podjednakog broja glasova, važe oni na kojoj je strani predsednik, odnosno zastupnik.

Čl. 8.

Seminarija ima biti pod pokroviteljstvom Skupa crkv. škol. jevr. opštine. Sve odluke odborove imaju se dostaviti Skupu. Svagda, kad odbor bude držao svoje sednice, dužan je o tome izvestiti Skup, koji ima pravo poslati do dva izaslanika, koji će u odboru imati savetujući glas.

Čl. 9.

Odbor je dužan na godišnjem društvenom Skupu podneti svoj izveštaj o stanju kase.

Svake godine dužan je sastaviti budžet i u mes. oktobru poslati ga na odobrenje Skupu crkv. škol. jevr. opštine.

Po potrebi, odbor može prekoračiti sumu u budžetu do 200 dinara a preko ove cifre, dužan je tražiti odobrenje od Skupa crkv. škol. jevrej. opštine.

Čl. 10.

Odboru je dužnost da ustanovi rezervni fond prema Čl. 3. pod 4. i prikupljeni novac predati Upravi fondova na rukovanje ili pretvoriti ga u obligacije iste Uprave.

Glavnica rezervnog fonda ni u kom slučaju ne sme se kmjiti, već po potrebi samo priplod upotrebiti na namenjenu celj.

VI. Izmjena pravila

Čl. 11.

Pravila ova mogu se izmeniti na glavnom godišnjem Skupu i to, kad dve trećine članova to zahtevaju.

VII. Celj Seminarije

Čl. 12.

U Seminariji ima se vaspitavati mladež koja pokazuje dar, da će u potonje vreme biti dobri: činovnici, sveštenici, nastavnici, šahteri i t.d. pri crkv. škol. jevr. opštini.

Čl. 13.

Seminarija će imati dva odeljka, jedan za teoriju, drugi za praktiku.

U prvom odeljku izučavaće se "Tora" - jevrejska religija, sa ostalom nužnom naukom koja je potrebna svakome, pa da bude humanitaran čovek i dobar Jevrejin.

UGLJEŠA RAJČEVIĆ

U drugom odeljku izučavaće se predmeti kojima je koji od učenika naklonjeniji, tako: koji bi htelo da se spremi za nastavnika, dužan je pored ostalog i da izučava pedagogiju; za sveštenika da izučava pravila bogoslužjenja i crkveno pevanje (ovo poslednje u pevačkom društvu); za šahtera sva pravila koja se odnose na klanje po pravilima jevrejske vere, zajedno sa praktikom.

Čl. 14.

Učenici koji se prijave za Seminariju dužni su pokazati da su svršili 4. razreda srpskih i 4. razr. osnovnih jevr. škola.

Čl. 15.

Prvi odeljak u Seminariji traje 3. i drugi 2. godine, svega 5. godina.

Čl. 16.

U prvi odeljak primaju se učenici sa dobrom kondicijom i dobrim talentom, koji će izučavati nužne predmete.

Čl. 17.

Imućni učenici koji bi hteli u tu školu stupiti, dužni su plaćati izvesnu cifru na ime školarine koju će odrediti odbor sa odobrenjem Skupa srkv. škol. jevr. opštine. Odbor može da oslobodi toga plaćanja kakvo lice, sa znanjem Skupa, da oboje to nađe za shodno.

Čl. 18.

U Seminariji primaće se učenici i iz drugih varoši, u kom slučaju plaćaju udvojenju cifru koja bude za učenike crkv. školske jevr. opštine.

Čl. 19.

Učenici koji bi se spremali da svrše Seminariju u nameri da stupe u službu pri crkv. škol. jevr. opštini, kao: nastavnici, sveštenici, šahteri i t.d. a budu sirotnog stanja primaće od društva blagodjelanije – potrebne školske knjige i ostalo, i u novcu, prema novčanom stanju društvenom.

Čl. 20.

Seminarija potpada pod nadzor Rabinera, Odbora društvenog i Skupa crkv. škol. jevr. opštine, koji je u isto vreme i nadležan da odobrava raspored školskih predmeta.

Rabiner ne sme ni u kom slučaju ukinuti časove ni ostalih predmeta svetskog obrazovanja u Seminariji, niti članovi društva mogu zahtevati da se ukinu časovi iz religije.

Čl. 20. pod a. Prednji Čl. 20. ne može se ni u kom slučaju izmeniti.

Čl. 21.

Bogoslovska predavanja - religija - isključivo će biti pod nadzorom Rabinera.

Čl. 22.

Direktor osnovnih jevrejskih škola, koji je u isto vreme i Rabiner crkv. škol. jevr. opštine, biće direktor Seminarije. On imenuje nastavnike za religiju sa znanjem i odobrenjem odbora i Skupa crkv. škol. jevr. opštine; on sprema raspored školskih časova; drži ispite nad učenicima i daje im ocene.

BEOGRADSKI JEVREJI I NJIHOVO DRUŠTVO "ŠOHARE TUŠIJA"

Učenici koji bi se spremali za šahtera, dužni su to i praktično izučavati kod jednoga šahtera od koga će dobiti uveru o sposobnosti, na osnovu oboje, dobiće "dekret" od Rabinera crkv. škol. jevr. opštine.

Čl. 23.

U slučaju da direktor osnovnih jevrejskih škola ne bude u isto vreme i Rabiner, onda će nadzor nad bogoslovskim predavanjima - religijom - voditi Rabiner crkv. škol. jevr. opštine ili njegov zastupnik.

Čl. 24.

Direktor je dužan u početku svake školske godine izraditi raspored školskih predavanja i podneti ga na odobrenje odboru, a ovaj Skupu crkv. škol. jevrejske opštine.

Čl. 25.

Direktor je dužan da vodi nadzor o učenju i vladanju učenika.

Čl. 26.

Učenik koji bude više puta opominjat za slab uspeh u nauci i hrdjavo vladanje, i ne bude se popravio, biće odpušten iz Seminarije na osnovu direktorovog predloga i odobrenja Odbora.

Čl. 27.

Učenici koji su svršili Seminariju kao društveni blagodjejnici, dužni su služiti pri crkv. školskoj jevrejskoj opštini - kao nastavnici, sveštenici i šahteri, 3. godine dana a sa platom koja im bude određena od strane Skupa crkv. školske jevr. opštine.

VIII. Prelazno naređenje

Čl. 28.

Ako dohotci društveni ne budu u stanju da podmire sve potrebe za Seminariju, onda prikupljenim novcem obrazuje se fond pod rukovanjem Skupa crkv. školske jevr. opštine, dok ponovo ne nastupi prilika da se produži rad oko ustanovljenja Seminarije.

Čl. 29.

Pravila ova važe kad se od nadležne vlasti odobre.

12. Oktobra 1887. god.
u Beogradu

Odbor:
Moša R. Farkl
Moša S DeMajo
nečitko
Jakov Mevorah
Josif B. Hajim
Edija Buli
nečitko

UGLJEŠA RAJČEVIĆ

Na osnovu člana 22. s pogledom na čl. 4. Zak. o udruženjima i zborovima, - uprava varoši Beograda odobrava ova pravila s tim, da se društvo u pogledu otvaranja škole ima obratiti gospodinu Ministru prosvete i crkvenih dela za odobrenje.

6. maja 1888. god.
u Beogradu.

Po naredbi
Upravnika var. Beograda
B. Bortlić (nečitko).

PROGRAM JEVREJSKOG SEMINARA

I. Celj Seminara

Jevrejske opštine kako u Beogradu tako i u unutrašnjosti Srbije odavno su osećale potrebu da se verozakonska nastava i druge duhovne funkcije u njihovom krugu povere domaćim snagama. A osobito se kao veliko zlo smatralo što su u najviše slučajeva verozakonsku nauku u jevrejskoj školi predavali stranci, koji su srpskom jeziku nevični, i to s toga, jer se među srpskim Jevrejima nije našlo takvih, koji bi imali dovoljnu kvalifikaciju za taj poziv. Oni, koji bi se i hteli spremati za to, nisu imali priliku da u Srbiji zadobiju potrebno stručno izobraženje. Za verozakonsku nastavu iziskuje se temeljito poznavanje staro-jevrejskog jezika i literature. A to su znanja, koja se mogu postići jedino mnogogodišnjim študiranjem pod brižnom i mudrom upravom.

Isti je slučaj i sa ostalim duhovnim funkcijama. Da se danas ukaže u jednoj sinagozi potreba za jednim kantorom, morali bi se opet obratiti inostranstvu; stanje jedno koje niti je pohvalno niti prirodno.

S toga je naša opština smatrala kao rodoljubivo delo, ako se tome zlu doskoči. To se moglo postići samo time, da se u našoj opštini stvori zavod jedan, u kome bi se jevrejska deca mogla potpuno izobražavati kako u bogoslovskim tako i u svetskim naukama, kako bi oni članovi naše opštine, koji bi se hteli posvetiti nekom duhovnom pozivu, prisvojili sebi ne samo opširno znanje u jevrejskoj teologiji nego još i dovoljno svetsko izobraženje, kao što duh modernog vremena iziskuje. Oni treba da vladaju ujedno potpuno srpskim jezikom, da budu dobri pedagozi i teolozi i da sjedinjuju istinsku pobožnost sa iskrenim patriotizmom za našu ljubljenu otačbinu.

To je u glavnom glavna celj jevrejskog Seminara. Seminar će se za sada sastojati iz 5. godina. U njega mogu biti primljena ona deca, koja su sa dobrim uspehom svršila četvrti razred srpske osnovne škole, odgovarajući šestom razredu jevrej. škole.

Program za nastavu

A) Bogoslovski deo

I. godina

1. Biblija (istorijske knjige) 5. časova nedeljno.
2. Mišnajot (usmena tradicija jevr. religije sakupljena oko 190. g. pos. Hrista. I. deo, molitve i liturgija) 4. časa nedeljno.

BEOGRADSKI JEVREJI I NJIHOVO DRUŠTVO "ŠOHARE TUŠIJA"

3. Gramatika jevrejskog jezika (nepravilni glagoli i sintaksa) 3. časa nedeljno.
4. Jevrejska istorija (od početka do vavilonskog ropstva 2000-586. godine pre Hrista) 2. časa nedeljno.
5. Zemljopis i istorija Palestine (semitski presedeoci, nastanjenje Jevreja, rasprostiranje pod kraljem Davidom 950. pre Hrista) 2. časa nedeljno.

II. godina

1. Biblija (izreke i jedan deo psalama) 5. časova nedeljno.
2. Mišnajot (jevrejski praznici) 4. časa nedeljno.
3. Jevrejska gramatika (nepravilna deklinacija, sintaksa i stilistika) 3. časa nedeljno.
4. Jevrejska istorija (od vavilonskog ropstva do makabejskog rata 586-170. pre Hrista) 2. časa nedeljno.
5. Zemljopis i istorija Palestine (odvojena carevina, asirski napad i naseljavanje Kutira. Palestina pod Vavilonom dočnije persiska satrapija 950-330. pre Hrista) 2. časa nedeljno.

III.

1. Biblija (psalmi) 5. časova nedeljno.
2. Mišnajot (jevrejski praznici, nastavak) 4. časa.
3. Jevrejska gramatika (sintaksa i lektira jevrejske poezije) 2. časa nedeljno.
4. Jevrejska istorija (od makabejskog rata do propasti carevine Titom 170. pre Hrista - 70. posle Hrista). 2. časa nedeljno.
5. Zemljopis i istorija Palestine (Palestina pridata Siriji. Pod egipatskim i sirske gospodarstvom 330. pre - 70. posle Hrista). 2. časa nedeljno.
6. Istorija jevrejske literature (I. religiozna literatura) 2. časa nedeljno.

IV.

1. Biblija (proroci) 6. časova nedeljno.
2. Mišnajot (moralni i istorijski delovi) 3. časa nedeljno.
3. Lektira jevrejske poezije i proze (špansko-arapska škola) 2. časa nedeljno.
4. Jevrejska istorija (rasprostiranje Jevreja po Evropi, slobodna plemena u Arabiji. Islam. Cvetanje špansko-arapske kulture 70-1200. posle Hrista) 3. časa nedeljno.
5. Zemljopis i istorija Palestine (Palestina kao rimska provincija pod istočno rimskom vladom. Pod Islamom do Krstaških ratova 70-1096) 2. časa nedeljno.
6. Jevrejska literatura (II. svetska literatura) 2. časa nedeljno.

V. godina

1. Biblija (filozofske i kaldeske knjige) 5. časova nedeljno
2. Verozakonski kodeks Majmunidov) 2. časa nedejno.
3. Špansko-jevrejska verozakonska filozofija 2. časa nedeljno.
4. Jevrejska istorija (propast jevrejsko-španske kulture. Posledice krstaških ratova za Jevreje u Zapadnoj Evropi. Gonjenje Jevreja u Engleskoj, Francuskoj i Španiji. Kulurna pokvarenost vaspostavljanje Moze-sem Mendelzonom. Postupna emancipacija Jevreja 1200-1880) 4. časa nedeljno.
5. Zemljopis i istorija Palestine (od Krstaških ratova do sadašnjosti 1096-1885) 3. časa nedeljno.

Zaseban kurs

U svih 5. razreda pevanje naročito jevrejske liturgije u 5. razredu:

1. Za učiteljske kandidate:

Elementi psihologije,

2. časa nedeljno.

Elementi logike,

2. časa nedeljno.

Pedagoška predavanja,

2. časa nedeljno.

Ovi će se predmeti produžiti i u šestom razredu za koje će se vreme kandidat pod direktorovim nadzorom vežbati u praktičnom predavanju verozakona.

2. Za kantore:

Pevanje po čuvenim jevrejskim veštacima. Zatim će kandidat završiti svoje izobraženje u jednoj kantorskoj školi u inostranstvu.

3. Za šahtere.

Elementi životinjske anatomije po jevrejskim obrednim zakonicima. Za tim praktikiranje kod jednog šahtera.

B) Svetski deo

I. godina

1. Srpski jezik (Novakovićeve gramatika I. deo i čitanka) 6. časova nedeljno.
2. Nemački jezik (bukvar i I. deo gramatike St. Popovića) 4. časa nedeljno.
3. Topski zemljopis (Karić) 4. časa nedeljno.
4. Računica (Mihailovićeve I. deo) 4. časa nedeljno.

BEOGRADSKI JEVREJI I NJIHOVO DRUŠTVO "ŠOHARE TUŠIJA"

II. godina

1. Srpski jezik (Novaković II. deo i čitanka)	6. časova nedeljno.
2. Nemački jezik (St. Popović II. deo)	4. časa nedeljno.
3. Fizički zemljopis (Karić)	4. časa nedeljno.
4. Računica (Mihailović II. deo)	4. časa nedeljno.

III. godina

1. Srpski jezik (Prosta sintaksa praktično objašnjena na delima najboljeg srpskog prozaika) 6. časova nedeljno.
2. Nemački jezik (St. Popović II. deo i gramatika M. Živkovića do glagola) 4. časa nedeljno.
3. Politički zemljopis celog sveta (sem srpskih zemalja) 4. časa nedeljno.
4. Računica (Mihailovićevo III. deo) 4. časa nedeljno.

IV. godina

1. Srpski jezik (složena sintaksa sa literarnim oblicima) 6. časova nedeljno.
2. Nemački jezik (Gramatika Živkovićevo do kraja i Majznerova čitanka) 4. časa nedeljno.
3. Istorija Srba sa zemljopisom srpskih zemalja 4. časa nedeljno.
4. Izvod iz prirodnih nauka 4. časa nedeljno.

V. godina

1. Istorija srpske književnosti (sa Vulovićevom čitankom i primerima od Ž.P.) 6. časova nedeljno.
2. Nemačka sintaksa i nastavak Majznerove čitanke 4. časa nedeljno.
3. Opšta istorija (sva tri veka) 6. časova nedeljno.
4. Najnovija srpska istorija (od ustanka 1804. god.) 2. časa nedeljno.

Zaseban kurs.

Đaci III. IV. i V. razreda moći će učiti još knjigovodstvo, trgovačko i meničko pravo po 2-3. časa nedeljno.

Program

Za školsku godinu 1889/90.

I. Jevrejski predmeti

Biblija	5. časova nedeljno.
Jevrejska gramatika	3. časa nedeljno.
Talmud	5. časova nedeljno.
Jevrejska istorija	2. časa nedeljno.
Istorija i zemljopis Palestine	2. časa nedeljno.

UGLJEŠA RAJČEVIĆ

II. Srpski predmeti

Srpska gramatika - nauka o rečenicama	5. časova nedeljno.
Srpska istorija sa zemljopisom	5. časova nedeljno.
Nemački jezik	4. časa nedeljno.
Račun	4. časa nedeljno.
Svega	35. časova nedeljno.

Beograd
11. jula 1886. god.

Direktor Seminara
Rabin Dr. S. Bernfeld

Uglješa Rajčević

S u m m a r y

BELGRADE JEWS AND THEIR SOCIETY "ŠOHARE TUŠIJA"

In the Archives of Serbia among the documents of Ministry of Education we have found the documents from Belgrade Jewish Community from the year 1887. This documents are connected with Jewish Society "Shohare Tushia". The purpose of this Society was to open the school for young Jewish boys. There are no documents about the realizations of this project.